

SANAYİ SEKTÖRÜ, SANAYİ POLİTİKASI VE YAPILMASI GEREKENLER

İnsanlar, tarihin ilk çağlarından itibaren günümüze kadar, -şartlarına göre ilkel sayılsa da- değişik türleriyle imalat yapmışlardır. Zira var olan ihtiyaçların doyurulması isteğine bağlı olarak insan, yeryüzünün tüm maddelerini kullanmaya, hayatını kolaylaştıracak imalatlar gerçekleştirmeye meyillidir ve tarih boyunca da bunu kullanmıştır.

Ancak Avrupa'da 18. ve 19. yüzyılda yaşanan Sanayi Devrimi ve buharın ardından da petrol ürünlerinin kullanılmasına başlanması ile makineleşmede hızlı bir ilerleme sağlanmıştır. Sanayileşme, motorlu aletlerin kullanılmasında, üretim kapasitesinde ve çeşitliliğinde artış sağladığı gibi, dünyaya kimin hükmedeceğini de belirlemiştir.

Sanayi Devrimi ilk önce Avrupa'da ortaya çıkıp gelişme göstermesine rağmen I. ve II. Dünya Savaşları, Avrupa'daki ülkelerin ekonomilerini ve sanayilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Monroe Doktrini gereğince "yalnızlık siyasetini" takip eden ABD ise bu süreç içerisinde Avrupa ülkelerini geride bırakarak her alanda gelişmiş bir ülke konumuna yükselmiştir. II. Dünya Savaşı'nın ardından ise yalnızlık siyasetini terk ederek sömürge alanları oluşturmak için bu gücünü kullanmak suretiyle dünyanın birinci devleti olma fırsatını yakalamış, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından bu yana da bu niteliğini sürdürmüştür.

Günümüz dünyasında gelişmiş ekonomilerin aynı zamanda sanayileşmiş ülkeler olmaları, ekonomik gelişme ile sanayileşme arasında çok yakın bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Nitekim bulunduğumuz zaman dilimi içerisinde ABD'yi birinci devlet konumunda tutan en önemli özelliği, tartışmasız bir şekilde güçlü bir sanayiye sahip olmasıdır. Bu nedendir ki güçlü bir sanayi gücüne özellikle de ağır sanayi kapasitesine sahip olan ülkeler, dünya siyaseti ve ekonomisinde de söz sahibi olan ülkeler grubunda yer almaktadırlar. Çünkü bu ülkeler ihtiyaç duydukları ürünleri doğrudan kendileri üretmekte, ihtiyaç duydukları hammadde ve ara malları ise gerek görmeleri hâlinde diğer ülkelerden temin etmektedirler.

Türkiye ekonomisinde sanayi kavramının neleri ifade ettiğini, sanayileşme ile neyin kastedildiğini anlayabilmemiz için TÜİK verilerine göz atmamız yeterli olacaktır.

TÜİK verilerine göre; 2020 ve 2021 yıllarına ait sadece Temmuz ayına ve Ocak-Temmuz dönemlerine ait İmalat Sanayi Ürünleri ihracat ve ithalat rakamlarını gösteren tablo aşağıdaki gibidir. Bu tabloyu incelediğimiz zaman Ocak-Temmuz 2021 döneminde toplam ihracat ve ithalat rakamlarının hemen hemen aynı olduğu görülmektedir. Ancak aynı dönemde yüksek

teknoloji ürünleri ihracatı 3 milyar 427 milyon dolar iken ithalatı 14 milyar 664 milyon dolardır. Yani yüksek teknoloji ürünlerinde ithalat, ihracatın tam olarak 4,27 katı daha fazladır.

Aynı dönemde Orta Yüksek Teknoloji imalat ürünleri ihracatı 39 milyar 543 milyon dolar iken ithalat 53 milyar 595 milyon dolardır. Burada ise ithalat ihracattan 14 milyar 052 milyon dolar daha fazladır.

Orta Düşük Teknoloji ürünlerine ait ithalat ve ihracat rakamları birbirine eşitken düşük teknoloji ürünlerinde ihracat, ithalattan 25 milyar 183 milyon dolar fazladır.¹

Teknoloji yoğunluğuna göre imalat sanayi ürünleri dış ticareti, Temmuz 2021

Teknoloji yoğunluğu	Temmuz						Ocak- Temmuz					
	2020		2021		Değişim (%)	2020		2021		Değişim (%)		
	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)			
İhracat (FOB)												
Toplam imalat sanayi	14 159	100,0	15 552	100,0	9,8	84 885	100,0	114 625	100,0	35,0		
Yüksek teknolojlili ürünler	403	2,8	450	2,9	11,9	2 885	3,4	3 427	3,0	18,8		
Orta yüksek teknolojlili ürünler	5 039	35,6	5 129	33,0	1,8	29 884	35,2	39 543	34,5	32,3		
Orta düşük teknolojlili ürünler	3 714	26,2	4 728	30,4	27,3	23 885	28,1	34 321	29,9	43,7		
Düşük teknolojlili ürünler	5 004	35,3	5 245	33,7	4,8	28 232	33,3	37 334	32,6	32,2		
İthalat (CIF)												
Toplam imalat sanayi	14 575	100,0	15 470	100,0	6,1	93 792	100,0	114 785	100,0	22,4		
Yüksek teknolojlili ürünler	1 793	12,3	2 025	13,1	12,9	12 400	13,2	14 664	12,8	18,3		
Orta yüksek teknolojlili ürünler	6 172	42,3	6 918	44,7	12,1	38 741	41,3	53 595	46,7	38,3		
Orta düşük teknolojlili ürünler	5 038	34,6	4 754	30,7	-5,6	31 228	33,3	34 374	29,9	10,1		
Düşük teknolojlili ürünler	1 572	10,8	1 773	11,5	12,8	11 423	12,2	12 151	10,6	6,4		

Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün Grupları Sınıflaması Eurostat tarafından NACE Rev.2 sınıflaması baz alınarak hazırlanmış, ISIC Rev.4 sınıflamasına uyarlanmıştır.

İmalat sanayisi ile ilgili olarak bu tablodaki veriler bizlere şunu söylemektedir: Yüksek ve Orta Yüksek teknoloji ürünlerinde ithalatımız ihracatımızdan çok fazladır. Yüksek teknolojiyi gerektiren ürünlerin önemli bir kısmını dışarıdan ithal ediyoruz. Düşük teknoloji gerektiren ürünlerde ise ihracat fazlasına sahibiz. Netice olarak imalat sanayisinde yer alan ürün yelpazesinin detaylarına girildiğinde teknolojiyi, ağır sanayiye gerektiren ürünleri dışarıdan aldığımız, içeride ise ağırlıklı olarak düşük teknoloji ürünlerinin imalatlarını yaptığımız görülür. Yani sanayileşmiş ülkelerin sahip oldukları yüksek teknolojilerle üretmiş oldukları ana ürünleri ülkemize ithal edip bunlar aracılığıyla daha düşük teknolojiyi gerektiren ürünler üretip ihraç ediyoruz.

Yaklaşık yüz yıllık bir süre içerisinde devletin uyguladığı sanayileşme siyasetinin sonucu olarak şunu net bir şekilde söyleyebiliriz ki Türkiye, yüksek teknolojiye ve ağır sanayiye sahip bir ülke konumunda değildir.

Buraya kadar anlattıklarımız sanayinin yapısına ait hususlar hakkında idi. Ancak ağır sanayinin hedeflenmesi dışında sanayi açısından önemli olan daha başka hususlar da vardır. Bir ülke ekonomisinin güçlü olması, makine üreten ağır sanayinin gerçekleştirilmesine bağlı olduğu gibi, sanayi üretimindeki girdilerle özellikle hammadde ile de doğrudan alakalıdır.

1 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Temmuz-2021-37419>

Bir başka ifade ile hem makine üreten fabrikaların inşa edilmesinde hem de üretilen ürünlere pazarlar temin edilmesinde etkisi olan daha başka unsurlar bulunmaktadır. Bunlar; **doğru bir sanayi siyaseti, hammadde, enerji, teknik bilgi, yeterli sermaye ve kaliteli işgücüdür.**

Bunların tümünü dikkate alarak Türkiye'nin gerçek anlamda sanayileşmiş, ağır sanayisini gerçekleştirmiş bir ülke olması, imalat sanayisinde yüksek teknoloji ürünlerini ithal eden ülke konumundan ihraç eden ülke konumuna ulaşabilmesi zaruridir.

Sanayi sektörünün zayıf olmasına sebep olan faktörler ve kısaca çözümleri şöyledir:

1- Yanlış Sanayileşme Siyasetinin Değiştirilmesi: Sanayileşme siyaseti ile ilgili olarak Rostow tarafından kaleme alınan "Ekonomik Gelişmenin Aşamaları" isimli kitapta yazılı olanlar tümüyle ABD gibi sanayileşmesini gerçekleştirmiş ülkelerin lehine yazılmış teoriler olup bunların bize hiçbir faydası yoktur. Bu tezler tümüyle yanlış ve hatalıdır. Çünkü bu tezlerin amacı, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin ABD gibi sanayileşmiş ülkeler tarafından üretilen sanayi ürünlerinin pazarları olmasını sağlamaktır.

Üstelik sanayileşmenin aşamalar şeklinde olmayıp doğrudan yüksek teknolojiye sahip imalatları, makine üreten, fabrikalar kuran fabrika sanayisinden başlamasının ve böylelikle de ülke ekonomisinin dünyanın sayılı ekonomiler düzeyine çıkartabilmenin en canlı örnekleri Almanya ve Japonya'dır. Her iki ülke de II. Dünya Savaşı'ndan yenilgi ve büyük zararlarla çıkmış olmalarına rağmen uygulamış oldukları ağır sanayi politikaları nedeniyle hızlı bir şekilde sanayileşmelerini tamamlayıp bugün ihracat fazlası veren ülkeler konumuna gelmişlerdir.

İslâm daha ilk yıllarından itibaren sanayileşmenin önemine, dünyanın güçlü devleti olmanın gereğine işaret etmiş ve Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'inde şöyle buyurmuştur:

[وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْحَيْلِ] **"Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve savaş atları hazırlayın..."**²

Bu ayette yer alan "savaş atları" ve "kuvvet" kavramları, bir ülkeye güç katan her türlü unsuru kapsamına alır. Bu ayetin "cihat" konusunda inmiş olan ayetlerden birisi olduğu dikkate alındığında bir devlet açısından en stratejik sanayinin askerî sanayi ve buna bağlı sektörlerden meydana geldiği anlaşılmaktadır.

Buna göre; Türkiye'nin kendi uçağından, tankına, topuna, iş makinelerine, fabrikalarda kullanılan üretim aletlerine varıncaya kadar her türlü makine imalatını yapabilir hâle gelmesi gerekir. Örneğin, günümüzün en kuvvetli ülkesi sayılan ABD'nin gücü, önce sahip olduğu askerî gücü, makine sanayisi ve bunlara bağlı olarak da ekonomik gücü ile temsil edilir. Bunun gerçekleşebilmesinin ön koşulu, sanayileşme siyasetinin değiştirilmesidir. Zira makine sanayisinin bulunmaması hâlinde ülkemiz sanayisi, ağır makine sanayisine sahip olan ilerlemiş diğer ülkelere muhtaç hâle gelir. Bir araç arıza yaptığı veya herhangi bir yedek parçaya ihtiyaç duyulduğunda, fabrika çalışamaz olur ve bunları yurt dışından temin etme durumu ile karşı karşıya kalırız.

Ancak dünya ölçeğinde sanayileşmiş bir ülke olabilmek için **"teknoloji transferi"** gibi bir yöntemin kullanılmaması, tam tersine bir bütün olarak teknolojinin tabanını yerel olarak kurmayı esas almak gerekir. Çünkü teknoloji transferi, dolaylı olarak dışa bağımlılıkla aynı anlama gelir.

2 Enfal Suresi 60

Devletin tüm gücünü doğrudan makineler üreten yüksek teknolojiye sahip imalat alanlarına nasıl hasredeceği hususu, günümüz şartlarında işin uzmanları tarafından tüm detayları ile ortaya konulabilecek bir konudur. Burada asıl önemli olan, siyasilerin bu siyaseti vazgeçilmez, ölüm-kalım meselesi hâline getirmeleridir. Sanayileşmenin hemen öncesinde zirai üretimi geliştirmek ve ziraatta modern aletlerin kullanılmasını sağlamak için dışarıdan traktör ithal edilmesi önerisinde bulunanlara Lenin'in verdiği cevap dikkat çekicidir: *"Modern ziraat aletlerini, kendimiz üretinceye kadar kullanmayacağız. Ne zaman üretirsek o zaman kullanacağız."* Her ne kadar İslâm, Lenin gibi ithalata yasaklama getirilmesini kabul etmiyorsa da bir bakış açısı olması bakımından dikkate alınabilecek bir husustur. Zira Rusya, Lenin'in bu yaklaşımı sayesinde günümüzün güçlü ve ağır sanayi kapasitesine sahip ülkeleri arasında yer almıştır.

2- Hammadde ve Fabrikaların Mülkiyeti Meselesi: Fabrikaların mülkiyeti konusunda İslâm hukukunda getirilen kurallardan birisi şudur: *"Sanayi/fabrika ürettiği mamulün hükmünü alır."* Yani sanayi imal ettiği, ürettiği ürünün hükmünü almaktadır. Buna göre eğer bir fabrika, kamu mülkiyetine giren bir şeyin üretimine has ise o fabrika, kamu mülkiyetinden sayılır. Eğer fabrika, hem kamu mülkiyetine giren maddelerin imalatında hem de diğer maddelerin imalatında kullanılıyorsa kamu mülkiyetine giren şeylerin üretimi için kullanılmasına mâni olunur.

Demir-çelik fabrikaları, altın, kömür, bakır vs. fabrikaları, petrol rafinerileri, doğalgaz üretim tesisleri vs.nin tümü, kamu mülkiyeti kapsamında yer alır. Yani bu ürünler kamuya aittir ve devlet tarafından işletilmeli, geliri de kamu için kullanılmalıdır.

Günümüz dünya ekonomilerinde yaşanmakta olan krizler ve kamulaştırma çağrılarının yeniden gündeme geldiği dikkate alındığında, İslâm fıkında var olan bu kuralın doğru ve sağlıklı bir çözüm olduğu tartışılmazdır. Nitekim pandemi ile birlikte İngiltere'de demiryolları imtiyazları iptal edilerek kamulaştırıldı. Bunun dışında daha birçok Batı ülkesinde farklı sektörlerde kamulaştırma çalışmaları yapıldı.

3- Sanayileşme Aynı Zamanda Finansman Meselesidir: Yüksek teknolojinin ve makine üreten sanayi tesislerinin kurulması genellikle büyük sermayeyi gerektirir. Madenlerin ve bu madenleri çıkarıp işleyen fabrikaların kamu mülkiyeti niteliğinde olduğunu düşündüğümüzde bunların finansmanının da devlet tarafından karşılanması gerekir. Devletin bu madenleri işletip ürettiğini, mamul veya yarı mamul şeklinde satması hâlinde buralardan önemli ölçüde gelir elde edileceğinde şüphe yoktur. Zira şu anda bu madenleri işleten özel sektör, hiç de küçümsenmeyecek ölçüde para kazanmaktadır. Bunlardan herhangi birinin iflas ettiği duyulmadı. Hatta ve hatta Ankara'da soda külü üreten şirket, dünya ölçeğinde tek ve hiçbir rakibi bulunmadan tüm dünya ülkelerine satış yapan bir şirket konumundadır.

Madenlerin ve işletme tesislerinin kamu mülkiyetinden sayılması, özel sektörün ağır sanayi alanında üretim yapamayacağı anlamına gelmez. Elbette ki gelişmiş sanayi ülkelerin-

de olduğu gibi ülkemizde de özel sektör tarafından, uçak, takım tezgâhları fabrikaları, tank, ağır vasıta, lokomotif gibi yoğun sermaye birikimini gerektiren fabrikalar kurup işletebilirler. Türkiye’de bu sermaye birikimine sahip olup bu türden fabrikaları finanse edebilecek varlıklı kimseler bulunmaktadır.

Ayrıca devlet özellikle ağır sanayinin ve yüksek teknoloji kullanan sektörlerin gelişmesi için yatırımcılara vergi ve sigorta maliyetlerinden muafiyet, iş ortaklığı gibi katkılar yapabilir. Burada önemli olan bu coğrafyada ağır sanayi ve yüksek teknoloji kapasitesine sahip fabrikaların kurulması, faaliyete geçmesidir.

Türkiye’nin 2022 yılı bütçesinde faiz giderleri için ayırmış olduğu ödenek 240,4 milyar TL’dir. Gelir İdaresi Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı verilerinin dolar kuruna dönüştürülmesi suretiyle 2003 yılından 2021 yılının ilk üç ayı dâhil olmak üzere sadece faiz harcamaları için ödenen para 465,1 milyar dolardır. Şu andaki güncel dolar kuru ile hesapladığımızda ise 6 trilyon 361 milyar 637 milyon 800 bin TL’dir (6 sıfır atılmış hâliyle).³

Geçtiğimiz günlerde İstanbul’da açılışı yapılan Atatürk Kültür Merkezi inşaatı için Kültür Bakanının açıklamalarına göre 1 milyar TL harcanmıştır. Dolayısıyla mesele para meselesi değildir. Zira bu ülkede olur olmaz her şeye para bulunmakta ve harcanmaktadır.

Güçlü bir sanayinin tesis edilmesi için yeterli finansman gücüne sahip olmak önemli olduğu gibi bu finansmanın dış borçlanmalar yoluyla gerçekleştirilmeye çalışılması da son derece tehlikelidir. Çünkü borç verme kapasitesine sahip olan ülkeler ya da bu ülkelerin özel bankaları kendileri dışındaki ülkelerin yüksek teknolojiye sahip sanayi gücüne ulaşmasını asla istemezler. Ayrıca alınan bu borçlar daha farklı yollarla ülke ekonomisi aleyhinde kullanılır.

4- Teknik Donanım ve Fikre Sahip İşgücü Meselesi: Ülkenin gerçek anlamda sanayileşmiş bir ülke olabilmesinin önemli girdilerinden biri ise gerekli teknik donanımın bilim adamlarının bulunmasıdır. Özellikle içerisinde bulunduğumuz dönemi dikkate aldığımızda yurt dışında makine sanayisi ve teknoloji alanında eğitim gören, doktora yapan ve aynı zamanda da dünyaca meşhur şirketlerde çalışan binlerce insanımız bulunduğu gibi içeride de bu niteliklere sahip uzmanlar ve kalifiye elemanlar bulunmaktadır. Yeterli miktarda ara eleman bulunmaması hâlinde ise hızlı bir şekilde eğitim kurumları açmak suretiyle bu ihtiyacın da karşılanması mümkündür. Türkiye’nin nükleer enerji santrali yapmak için eğitim almak üzere Rusya’ya öğrencileri gönderdiğini ve bunların şu anda yapılmakta olan santral inşaatında şimdiden çalışmaya başlamış olduklarını dikkate aldığımızda gerek uzman niteliğinde ve gerekse kalifiye ara eleman niteliğinde işgücü açığının çok hızlı bir şekilde çözülmesi mümkündür. Özellikle belli alanlarda aranan elemanın bulunamayacak olması hâlinde ise çok yüksek ücret vermek suretiyle de olsa bu türden elemanların istihdam edilmesinden kaçınılamaz. Tıpkı Sultan Fatih’in İstanbul surlarını yıkacak topları döktürmek için Urban ustaya çok büyük miktarda para vermesinde olduğu gibi. Zira görünürde bu türden elemanlara ilk etapta yüksek ücretler ödense de daha sonra bu paralar kat kat fazlasıyla geri kazanılabilir olan paralardır.

³ Gelir İdaresi Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı • Faiz harcamaları, o yılların aylık harcamaları ve aylık ortalama dolar kuru üzerinden hesaplanmıştır. 2021’in ilk 3 ayında yapılan faiz harcamaları ise 6,7 milyar dolardır. (https://www.dogrulukpayi.com/bulten/yillara-gore-turkiye-de-faiz-harcamaları?gclid=Cj0KCQiAqbyNBhC2ARIsALDwAsDiuVm3pG4pWTG_wKQnh3B-JaUR0ZNjIFan1B3DX0Y9iGPsSM_E71aAjlEALw_wcB) Ayrıca Gelir İdaresi Başkanlığı’nın ilgili sayfasına bakmak için (https://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_14.xls.htm)

5- Enerji Kaynağı Olmadan Sanayi Düşünülemez: Teknolojinin ve ağır sanayinin önemli girdilerinden bir başkasını ise enerji oluşturmaktadır. Zira herhangi bir fabrikada üretim yapabilmek, üretim bandını çalıştırabilmek için elektrik, doğalgaz veya petrol ürünlerinin kullanılmasına ihtiyaç vardır. Her şeyden önce devlet, enerji kapsamında olan tüm girdileri bu türden işletmelere ya tümüyle vergisiz ya da hibe yoluyla verebilir. Yüksek teknoloji seviyesinin gerçekleştirilmesine kadar geçen süre içerisinde devletin bu türden destekleri sürdürmesi ağır sanayi bandının daha hızlı bir şekilde ilerlemesine katkı sağlar. Devletin bu türden fabrikalara her türlü desteği; belli niteliğe ulaşana ve üretmiş oldukları ürünlerin ihracat yoluyla pazarlamasını gerçekleştirenceye kadar devam ettirilir. Daha sonra bu destek kaldırılarak sanayi tesisleri için “kendi kendine yeterli olma” siyaseti uygulanır.

6- İmalat Sektörü Desteklenmelidir: “Sanayileşme” başlığı altında buraya kadar ağırlıklı olarak ağır sanayi, yüksek teknolojiye sahip imalat sanayisi üzerinde durduk. Elbette ki bu, diğer imalat alanlarının ihmal edileceği anlamına gelmez. Devlet, diğer imalat sektörleri için de benzerî destekleri sağlayabilir. Her türlü yeraltı ve yerüstü madenleri kamu mülkiyeti kapsamında yer aldığına göre devlet, mamul veya yarı mamul hâle getirmiş olduğu madenleri, işletmelere çok düşük kârlarla veya maliyetleri ile hatta ve hatta gerek görmesi hâlinde bedelsiz verebilir.

Ağır sanayi imalat alanlarında olduğu gibi orta ve düşük seviyede teknoloji kullanan imalat sanayisi alanlarında da vergi muafiyetine gidilmelidir. Yani devletin sanayinin her yönüyle ilerlemesi için elindeki tüm imkânları kullanması gerekir.

7- Sanayi ve İmalat Ürünlerinin Pazarlanması Elzemdir: İmalat sanayisinin tüm sektörleri için üretici açısından önemli olan ürettiğini iç piyasada ya da dış piyasalarda satabilmesidir. Herhangi bir ürünün özellikle dış piyasalarda satışı ise üretilen ürünün maliyeti yani satış fiyatı ve kalitesi ile alakalıdır. Bu nedenle herhangi bir ürünün üretim aşamasında kullanılan girdi maliyetlerinin mümkün olduğu kadarı ile en alt seviyeye indirilmesini sağlayacak siyasetlerin uygulamaya konulmasıyla üretilen ürünlere dış pazarların da yolu açılmış olur. Mademki herhangi bir sektördeki sanayi ürününe ait temel girdiler, hammadde, enerji ve işgücünden meydana gelmektedir, sanayi siyasetimiz de bu girdilerin üreticiye daha ucuz fiyatlarla temin edilmesini sağlayacak kararların alınması ve uygulanmasını gerektirir.

Teknolojinin, özellikle de dünya ölçeğinde yüksek ve kendine özgü teknolojilere sahip olmanın bir ülkeyi ve toplumu güçlü kılan unsurlardan olduğunda şüphe yoktur. Ancak devletlerin ileri düzeyde sanayileşmelerini gerçekleştirmeleri her şeyden önce uygulanacak olan sanayi siyasetleri ile doğrudan ilişkilidir. Devletler tarafından uygulanan siyasetler ise kabul edip inandıkları ideolojilerine, hayata bakış açılarına göre belirlenir. Dünyanın geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkeleri olarak isimlendirilen ve yoğun bir şekilde de ileri seviyede sanayileşmelerini gerçekleştirmiş ülkeler için pazarlar konumunda olan ülkelerin temel sorunları tam da budur. Büyük miktarda sermaye birikimi, gerekli olan teknik donanıma sahip uzman kadroların bulunması tek başına sanayileşme için yeterli değildir. Şayet böyle olsaydı para içerisinde yüzen Suudi Arabistan ve Körfez ülkelerinin, sanayileşmiş ülkelerin zirvesinde yer almaları gerekirdi. Burada asıl temel sorun; sanayileşmeyi tetikleyecek bir ideoloji ve buna uygun sanayileşme siyasetinin uygulanmamasıdır. İslâm ise ayet ve hadislerle bunu emretmiş ve yöneticilerin buna göre siyaset çizmelerinin yolunu göstermiştir.